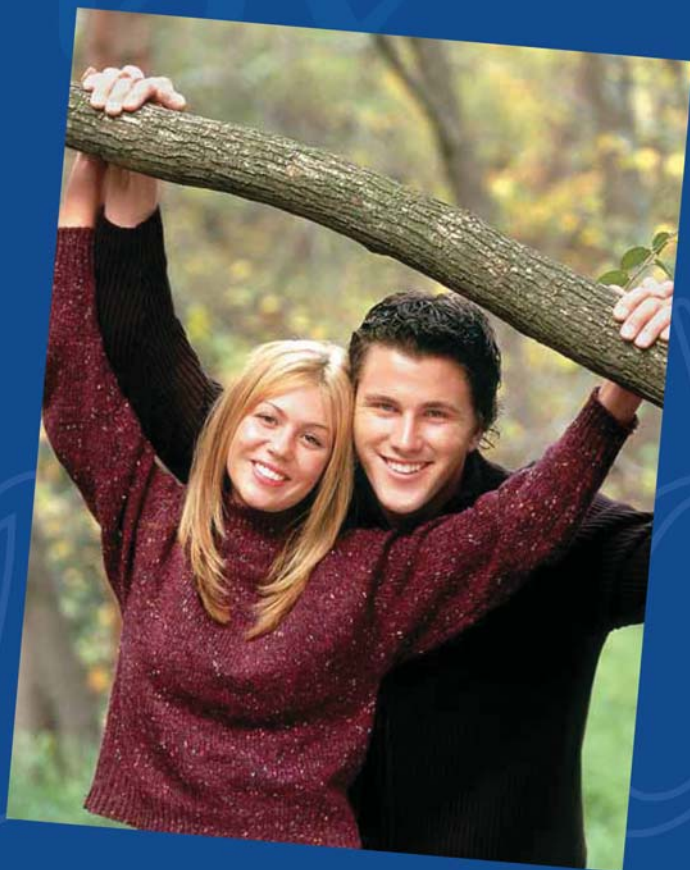

priročnik

**PRIPRAVE
NA KRŠČANSKI ZAKON**

Uvod

P. mag. Benedikt Lavrih

Pred vami je priročnik Priprave na krščanski zakon, ki se je rojeval dolga leta. Živimo v času in prostoru, ki nam govori, da se je potrebno poglobljeno in zavzeto pripraviti na zakon, ker je zakrament svet in božji dar milosti. V različnih oblikah priprav na zakon, ki jih imamo v Cerkvi na Slovenskem, je nujno, da se osredotočimo na tista razmišljanja o zakonu in družini, ki mladim najbolj pomagajo na začetku zakonske poti. Zato je odbor za pripravo na zakon pri ljubljanskem Škofijskem uradu za družino sestavil smernice priprave na zakon.

Namen priročnika je, da s pomočjo smernic oblikujemo čim boljše tečaje priprave na zakon. Naj bo v pomoč vsem sodelujočim v pripravah: zakonskim parom, zdravnikom, psihologom in duhovnikom moderatorjem priprav na zakon. Še posebej je namenjen zakonskim parom, ki želijo v prihodnosti s svojim zgledom in pričevanjem pomagati na tečajih priprave na zakon.

V prvem delu priročnika so povzete osnovne smernice, ki so jih dali Papeški svet za družino, Kongregacija za katoliško vzgojo in Kongregacija za nauk vere v Pripravi na zakon (Cerkveni dokumenti 71 – v nadaljevanju CD 71) ter Sklepni dokument Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem. V drugem delu priročnika so navedeni sklopi vsebin, ki jih moramo na vsakem tečaju predstaviti bodočim zakoncem.

Zavedamo se, da pari, ki se pripravljajo na zakon danes, potrebujejo ponovno evangelizacijo, zato je nujno, da vsem predlaganim področjem dodamo sporočilo Jezusa Kristusa, Njegovo zapoved ljubezni.

Na koncu priročnika je navedena priporočena literatura.

Za uvod profesor dr. Rafko Valenčič v strnjeni obliki predstavlja pot priprave na zakon v slovenski Cerkvi. Iskreno se mu zahvaljujem za njegov trud in lep prispevek.

Prav tako se zahvaljujem vsem v Škofijskem uradu za družino in sodelavcem v odboru za pripravo na zakon za podporo in prizadevanje.

Vsebina

3	Uvod
5	Družina – kje si?
12	1 Smernice
14	2 Vsebinski sklopi priprave na zakon
15	2.1 Ljubezen in zakon
15	Zakonska ljubezen
18	Pogovor
21	Prepir
22	Štiri obdobja v zakonu
23	O čem naj se zaročenca pred poroko še pogovorita?
24	2.3 Razlika med moško in žensko naravo – edinost v različnosti
24	Zgodovinski razvoj pojmovanj
24	Diferencialna tipologija
25	Razlogi, ki vplivajo na moške in ženske značilnosti
29	Komunikacija v luči razlik med moškim in žensko
29	Usklajevanje ob spoštovanju različnosti
31	2.4 Vzgoja otrok
31	Česa pri vzgoji ne bi smeli zanemariti?
39	2.5 Zakon kot zakrament
39	Zakrament
44	Duhovnost
44	Nekaj praktičnih napotkov pred poroko
46	2.6 Zdravnik na tečaju priprave na zakon
50	Priporočena literatura
53	Beležke

Izdal: Škofijijski urad za družino (ŠUD). **Pripravili:** Odbor za pripravo na zakon pri ŠUD-u (p. mag. Benedikt Lavrih, p. dr. Jože Pucelj, prelat Vinko Vegej, dr. Tone Kunstelj, Vida in Robert Vuga, Maja in Marko Breskvar). Namenjeno interni uporabi. Ljubljana, 2008.

Družina – kje si?

Prof. dr. Rafko Valenčič

Razpotja časa

Klic, ki ga je Bog izrekel v raju Adamu in Evi zaradi njune nepokorščine: »Adam, kje si?« (1 Mz 1,9), moramo danes razširiti v klic: »Družina, kje si?« Njena zunanja podoba se je spreminjala od patriarhalnih vzorcev, trdno opredeljenih z družbenimi zapovedmi, do današnje podobe, ki doživlja tektonske premike in nepredvidljivo prihodnost. Družina izgublja svojo istovetnost, ne prepozna več svoje podobe, ne ve, kaj je njena naloga, ne izpolnjuje človekovih pričakovanj in ne ve, kako jih doseči... In vendar po njih hrepeni in jih tudi potrebuje kot žejna zemlja vodo. Kdo je na usodnem križišču, družina ali družba? Obe in z njima tudi človek, subjekt in protagonist obeh.

Človek ne bo mogel dolgo tajiti in zanemarjati svoje narave. Z vso močjo bo zakričala, da ne tehnika, ne znanost, ne komunikacija, ne globalizacija, ne imetje in ne njegova poraba niso to, kar človeka izpolnjuje in osrečuje, da bi bil boljši in srečnejši, prav tako ne izpolnjuje prizadevanj in pričakovanj družbe, da bi dosegla novo, popolnejšo podobo.

Izbrati bo treba drugo pot, potrjeno na mnogotere načine v zgodovini človeštva. Družina je in ostane »občestvo oseb«, ki jih povezujejo ljubezen in spoštovanje, vzajemnost in solidarnost, sprejemanje in odpuščanje. Kot taka je družina tudi podoba, za katero si prizadeva družba – nova in velika družina, ki obsega vse človeštvo.

Pomenljivo je, da naštete vrednote niso izginile iz zavesti in pričakovanja ljudi, ne mladih ne starih, ne deležnih ljubezni ali oropanih njene blagodejnosti. Skromna luč še vedno brli v človeku, družbah in človeštvu in kaže pot, na katero se moramo vrniti, ter cilj, ki ga želimo doseči. Mnogo znamenj kaže to luč: pričakovanja mladih, ki želijo ustvariti boljši svet, pa ne najdejo opore v domači družini in družbi; izkustva nekdanjih rodov, ki so nam zapustili pričevanja svojih

naporov in uspehov; zgled mnogih družin, ki so s svojimi prizadevanji uresničile svoja pričakovanja.

Takšna luč je nedvomno tudi praksa priprave na zakon, ki se je uveljavila v svetu in pri nas in odpira nove horizonte prihodnosti. Mladi pred vstopom v življenje jo – kljub raznim pripombam ali drugačnemu mišljenju – sprejemajo in pogosto izrazijo obžalovanje, da jim tega nista že prej posredovali ne družina ne družba. In Cerkev? Krivični bi bili, če bi rekli, da ni nič storila; nekritični, če bi rekli, da je storila dovolj. Od koncila dalje, ko je bilo že mogoče zaznati pomembne premike v sodobni družbi in družini, je začela posvečati posebno skrb družini, tej »domači Cerkvi« in »svetišču življenja«, s pripravo mladih na zakon ter uveljavitvi vrednot, ki podpirajo in varujejo družino in s tem tudi družbo in Cerkev.

Na ravni vesoljne Cerkve so se vrstili dokumenti papežev in različnih rimskih ustanov, ki so na osnovi splošnega stanja in potreb v svetu spregovorili o družini in dali odgovore in predloge na odprta vprašanja. Prav je, da jih omenimo: Okrožnica o odgovornem urejanju spočetij (1968), Apostolsko pismo o družini (1981), Navodilo o daru življenja (1987), Pismo družinam (1994), Okrožnica Evangelij življenja (1995), Priprava na zakon (1997), O zakonu, družini in zunajzakonskih skupnostih (2001). Na ravni Cerkve na Slovenskem so se tega lotili najprej škofijski zbori v Kopru, Ljubljani in Mariboru (dva poskusa v 70. in 90. letih) ter sklepni dokument Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem (2002). Pastoralna revija »Cerkev v sedanjem svetu« pa je več številčk posvetila pripravi na zakon in družini nasploh.

Papež Janez Pavel II. je zapisal pomenljivi sintagmi (tj. prispodobitvi, tudi miselni povezavi). Prva se glasi: »Človek je pot Cerkve« (Okrožnica Odrešenik človeka, 1979, 14), in druga: »Družina je pot Cerkve« (Pismo družinam, 1994, 2). Obe sintagmi sta tudi usmerjevalki pastoralnih prizadevanj na različnih ravneh: na ravni vesoljne in krajevne Cerkve, dekanije (področja) in župnije, družine in drugih cerkvenih skupnosti (občestev, gibanj, pobud).

Skromni, toda gotovi koraki

Ne besede ne pisni dokumenti pa ne odgovorijo na vprašanja, če niso storjeni tudi vidni koraki, morda v začetku skromni in negoto-

vi; pomembno je, da gredo v pravo smer in kažejo vztrajnost na tej poti. To brez dvoma lahko rečemo za prizadevanja Cerkve na Slovenskem. Že četrto desetletje (od leta 1969) si prizadeva, da bi mladim omogočila boljše pripravo na zakon in življenjske naloge ter jih spremljala v njihovem zakonskem in družinskem življenju. To potrjujejo različne pobude, namenjene mladim: tečaji priprave na zakon, šole za zakon (več variant), občestva mladih v raznih gibanjih, vikendi in duhovne vaje za zaročence, delo v mladinskih veroučnih skupinah, osebno spremljanje, emetoda priprave na zakon. To potrjujejo tudi pastoralne pobude, namenjene družinam: zakonska občestva, šola za starše, svetovalnica Betanija, namenjena neporočenim in poročenim, razna vzgojna predavanja ipd.

Iz cerkvenih dokumentov, priporočil ter dosedanjih domačih in tujih izkušenj povzemamo nekaj smernic, ki so stalnica pastoralnih prizadevanj med pripravami na zakon. Na različne načine so te smernice izražene tudi v tem priročniku, ki prikazuje sedanje stanje, programe in cilje priprave na zakon in želi dopolnjevati pastoralna prizadevanja na tem področju. Glavne smernice so navedene v shematični in deklarativni (tj. zapisani, zahtevani) obliki, ki jo je treba prenesti v življenje.

Zakon in družina kot prioriteta naloga

Skrb za zakon/družino je prioriteta naloga Cerkve, tudi Cerkve na Slovenskem. Namenjena je mladim v pomembnem času njihovega življenja in odločitev pod vidikom »vzgoje za ljubezen«, ki jim omogoča, da spoznajo svojo poklicanost k ljubezni v poročnosti, posvečenem življenju ali neporočenosti. Za prvi dve izbiri so na voljo vzgojni in pastoralni programi, medtem ko je tretja skupina prepuščena lastnemu iskanju. Poleg lastne življenjske izbire in usmeritve morajo znati mladi ustrezno vrednotiti tudi življenje in izbiro dru-

gega ter mu glede na svoje naloge in zmožnosti pomagati živeti njegovo poklicanost.

Kontinuiteta

Priprava na zakon mora upoštevati zgodovinsko razsežnost človeškega bivanja. Ni omejena zgolj na čas priprave, kakor jo navadno pojmujemo – tik pred poroko. Dokumenti govorijo o daljni, bližnji in neposredni pripravi, ki obsega čas otroštva in mladosti v družini, družbi (šoli) in cerkvenem občestvu, čas iskanja sebi primerne življenjskega sopotnika ter izbire/odločitve zanj; prav tako obsega samo dejanje potrditve s prejemom zakramenta zakona oziroma medsebojno podaritvijo ter nadaljnje življenje v zakonu in družini, ki jo obogatijo in utrjujejo otroci. Vse človekove odločitve zahtevajo ne samo zvestobo in vztrajnost, marveč tudi vnovično potrditev, ki pomeni nenehno »poživitev prejete božje milosti« (prim. 2 Tim 1,6).

Mladost (poznanstvo) kot čas milosti

Izbira drugega ter medsebojno spoznavanje je poseben čas milosti. Iskra ljubezni, ki se je med dvema vžgala, je znamenje Božje ljubezni, ki jo je treba kot tako prepoznavati. Gre za milost poklica, ki se ne omejuje zgolj na življenje v posvečenosti. Čas milosti, ki se je med dvema že pričel, bo dobil v zakramentu svetega zakona svojo polnost in dopolnitev, ki jo je treba že sedaj odkrivati in živeti v ljubezni in sprejemanju, razumevanju in odpuščanju. Zavest milostne obdaritve odvrča pozornost in strah pred nevarnostmi, na katere pogosto opozarjajo starši in vzgojitelji, in poudarja predvsem pozitivni vidik: vsebino in bogastvo medsebojnega poznanja, dozorevanja in odgovornosti.

Celovitost priprave

Zakon/družina kot osnovna življenjska skupnost ima antropološke in družbene vsebine. Človek je enota duha in telesa, ki jo dualistično razumevanje usodno krni. Sprejemanje sebe v tej dimenziji je tudi znamenje razumevanja, da je človek bitje »za drugega«, ki v ljubezni in komunikaciji z drugim dosega lastno polnost in jo omo-

goča tudi drugemu. Osebnostno življenje in življenje v zakonski skupnosti človek živi v konkretni družbi, ki je urejena z družbenimi zahtevami in vzorci, zakoni in predpisi. Zato mora poleg teološkega vidika (o njem v točki 5 in 6) vsebovati tudi biološka, psihološka, komunikološka, medicinska, družbena, ekonomska in pravna spoznanja, ki zakoncema (družini) omogočajo življenje v družbi.

Dimenzije trojnega poslanstva

Kristjani so po krstu poklicani k trojnemu poslanstvu (oznanjevanju, bogoslužju in služenju), ki ga morajo najprej sami živeti, da bi lahko o tem pričevali v svetu in Cerkvi. Naloga, lastna zakoncema, je pričevati za Kristusa v zakonu in družini. Priprava na zakon se pogosto omejuje zgolj na verbalno in frontalno metodo, ki je še vedno prevladujoča oblika oznanjevanja: eni govore, drugi poslušajo. Komunikacija na tej ravni je ne samo skromna, marveč še bolj na ravni pogovora med zaročencema in pozneje zakoncema oziroma staršema. Poleg osebnega razmišljanja, ki ga ne more nič nadomestiti, je ravno medsebojni pogovor znamenje, da oznanjata (pričujeta) drug drugemu. Bogoslužje (molitev, zakramenti in zakramentali) in služenje (diakonija) prihajata v dosedanji pripravi manj do veljave, čeprav sta bistveni del oznanila in ga dopolnjujeta. Skupna molitev in udeležba pri bogoslužju s poslušanjem Božje besede in sprejemanjem Kristusa pa ju uči, kako se darovati drugemu, ga sprejemati in mu odpuščati.

Priprava na zakon kot itinerarij

Doslej omenjene smernice nakazujejo, da je priprava na zakon »pot«, na katero zaročenca stopata in preverjata sebe, drug drugega in svoje odnose, prav tako svojo vero in odnos do Boga. Takšna pot jasneje prepozna cilj, h kateremu je usmerjena, spozna odstopanja in potrebne korekture. To ni mogoče doseči ne v enem vikendu ali tednu, pa tudi ne v enem letu, če ni notranje pripravljenosti za sprejem resnice o nas samih, drugih in Bogu, če ni pripravljenosti za spreobrnjenje kot temeljne prvine, ki tvori enoto z vero. Evangeljska beseda je jasna: »Spreobrnite se in verujte evangeliju.« (Mr 1,15) Zato itinerarij priprave ni zgolj pot v času in prostoru, marveč v notra-

njem dozorevanju, po kateri hodi posameznik, in jo omogočata drug drugemu ob delovanju Božje milosti.

Načini priprave

Ti so zelo različni in so že omenjeni (tečaj, šola, vikend, duhovne vaje, razna občestva ...). Poudarjajo bolj en ali drugi vsebinski in metodološki vidik priprave. Vsak način ima določene prednosti in tudi pomanjkljivosti. Danes prevladujoči subjektivizem – tudi na verskem, moralnem in vzgojnem področju – lahko zavede v nevarnost izbire lažjega (krajšega, manj zahtevnega) načina, iskanje všečnosti metode ali voditelja (kje se kdo bolje počuti), elitizma ipd. Kakor je to do neke mere razumljivo in je tudi vsakršna uravnilovka nesprejemljiva, naj duhovno zahtevnejši in sposobnejši kandidati mislijo tudi na to, kako bi, poleg načina, ki so ga izbrali zase, s svojo navzočnostjo in sodelovanjem omogočili kakovostnejšo in boljšo pripravo tistim, ki iščejo le minimum.

Družina za družino

Družina je prva vzgojiteljica na vseh področjih, ravneh in časih življenja. To nudi najprej svojim otrokom, s tem pa tudi okolju in družbi. Zakonci, ki so na različne načine usposobljeni (strokovno, zaradi karizme) in pripravljeni sprejeti naloge vzgoje in oblikovanja drugih, naj to nalogo opravljajo v zavesti izpolnjevanja človeškega in krščanskega poslanstva. Največje pričevanje otrokom je domača družina, če pa ta ni mogla izpolniti svojega poslanstva, jo morajo nadomestiti drugi – kot oznanjevalci in pričevalci, prijatelji in svetovalci. Takšne pričevalce pa je treba odkrivati, vzgajati in jih podpirati.

Sodelavci

Celovitost priprave zahteva izbiro sodelavcev različnih profilov, ki z vidika svojega poklica, dela in usposobljenosti nudijo pripravnikom objektivna spoznanja in svoje izkušnje. Nepogrešljivi sodelavci so: psiholog, svetovalec, vzgojiteljpedagog, medicinsko osebje, pravnik, duhovnik, zlasti pa zakonski pari kot pričevalci. Kakor so sicer dragoceni starejši pari z bogato življenjsko izkušnjo, so še bolj zaželeni mlajši pari, ki se soočajo z vprašanji današnje mlade družine, kot so: pogovor med zakoncema, odločitev za otroka, vzgoja, mesto

ženske v družini, razdelitev dela in nalog, odnosi do obojnih staršev, gospodarska vprašanja, vera v družini (molitev, nedelja, prazniki ...), cerkvena in prijateljska občestva ipd.

Evalvacija

Programe, metode in vzorce priprave na zakon je treba nenehno preverjati in dopolnjevati. Sodelavci morajo imeti več kot zgolj osnovno (povprečno) usposobljenost za področje, katerega pokrivajo. Upoštevati je treba, da niso le kandidati zahtevnejši, marveč tudi razmere od njih več zahtevajo. Ekipa, ki vodi pripravo na zakon, mora biti usklajena, usposobljena za sodelovanje, pripravljena na nenehno dopolnjevanje svojih (strokovnih) spoznanj in poznanja človeka. Duhovno oblikovanje sodelavcev ob poslušanju in premišljevanju Božje besede, študij strokovnih področij in cerkvenih dokumentov ter medsebojni pogovori dajejo zagotovilo, da bodo takšno odprtost uspešno prenesli tudi na pripravnike na zakon.

Priprava na zakon je zahtevna naloga ne samo za mlade, ki so pred življenjskimi odločitvami in prvimi pozitivnimi ali negativnimi izkušnjami ob srečanju z izvoljenim, marveč tudi za njuno družino in sodelujoče v pripravi na zakon. Vsem naštetim je zavest, da jim je dana posebna milost za spoznanja, dozorevanje in delo, v oporo, da so deležni posebne Božje poklicanosti. Tudi zavest, da v prizadevanjih niso sami, marveč jih cerkveno občestvo spremlja z molitvijo in tudi drugače, utrjuje v njih prepričanje, da so del velike Božje družine, ki jo sami želijo uresničiti ali jo že uresničujejo in pomagajo pri uresničevanju vesoljne človeške družine, družine Božjih otrok.

1 Smernice

Vsebina

Nauk cerkvenega učiteljstva

Na pripravi na zakon naj bo jasno podan nauk cerkvenega učiteljstva. Priprava mora zagotoviti, da bodo imeli zaročenci pravilno mišljenje in iskren »cerkveni čut« glede zakona, vzajemne vloge žene in moža v zakonu, družini in družbi, glede spolnosti in odprtosti za druge. (CD 71: 35)

Ostale vsebine

V pripravo naj bodo vključene tudi antropološke vsebine. »Bližnja priprava mora seveda predvidevati, da bodo zaročenci imeli osnovna psihološka, pedagoška, pravna in medicinska spoznanja glede zakona in družine.« (CD 71: 35)

Organizacija

Sodelavci

Sodelavci naj cerkveni nauk poznajo in živijo v skladu z njim. »Sodelavci in odgovorni naj bodo zato ljudje, trdni v krščanskem nauku in nedvoumno zvesti učiteljstvu Cerkve.« (CD 71,43)

Sestava skupine

V skupini, ki izvaja pripravo na zakon, naj bodo duhovnik, zdravnik, psiholog in zakonski par (po možnosti mlajši in starejši). (CD 71: 42)

Odgovornost in organizacija

Odgovoren za pripravo na zakon je duhovnik po Zakoniku Cerkvenega prava. Tečaj pa lahko organizira tako duhovnik kot laik.

Prijava in trajanje

»Zaročenca naj se prijavi domačemu župniku po možnosti šest mesecev pred poroko. Pri običajni obliki priprave na zakon naj obse-

ga tečaj najmanj pet srečanj ...« (Sklepni dokument Plenarnega zbora na Slovenskem: 273)

Izobraževanje

Sodelavci naj se udeležijo tečaja, ki ga prireja Škofijski odbor za družino, razen če že imajo ustrezno izobrazbo. »Posebno skrb je potrebno nameniti vsem laikom, ki v Cerkvi opravljajo različne pastoralne službe. Zagotoviti jim je potrebno stalno strokovno in duhovno oblikovanje ter dejavno vključitev v živo občestvo Cerkve.« (Sklepni dokument Plenarnega zbora na Slovenskem: 398)

Oblike priprav na krščanski zakon v ljubljanski nadškofiji

Šola za zakon

Vikend priprava na zakon

Epriprava na zakon

Klasični tečaji (pet večerov po dve uri)

Vsebina

vseh oblik priprave na krščanski zakon naj vsebuje vse v nadaljevanju naštetih sklope.

2 Vsebinski sklopi priprave na zakon

Uvod

Pred seboj imate smernice oziroma strukturo sklopov, ki se obravnavajo pri pripravi na zakon.

Smernice so namenjene predavateljem oziroma moderatorjem pri pripravi na zakon.

Sklopov je pet, zadnji obravnava medicinsko problematiko.

Prvi štiri sklopi so sestavljeni tako, da je najprej podan skelet oziroma opozorila, ki jih je pri tej tematiki treba upoštevati, potem pa je dodan sestavek ali sestavki, ki osvetlijo to tematiko.

Na koncu je priložena literatura, ki bo uporabniku v pomoč.

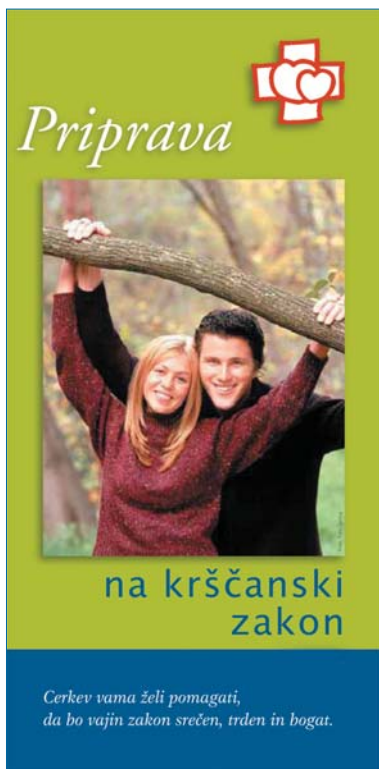
Sklop z medicinsko tematiko nima dodatnih sestavkov, ker zdravniki že imajo potrebno znanje. Za posebna navodila se lahko obrnejo na dr. Toneta Kunstlja. Naslov: Poklukarjeva 14, Ljubljana, tel. 01/256 41 50 in 040 214 557.

Etične vsebine so podane v knjižici: Jože Pucelj, Ko bi ljubezni ne imel, Župnijski urad Ljubljana Dravlje, Ljubljana 2006.

Informacije

Za vse informacije in vprašanja se obrnite na:

Marija Maučec Suša,
Škofijski urad za družino,
Ciril Metodov trg 7, Ljubljana,
tel. 01/432 31 79.

Priprava

na krščanski zakon

Cerkev vama želi pomagati,
da bo vaš zakon srečen, trden in bogat.

2.1 Ljubezen in zakon

Zakonska ljubezen

Zaljubljenost – ljubezen

Tri razsežnosti ljubezni

Telesna razsežnost

- odpira človeka k drugemu spolu,
- omogoča sprejemanje drugega,
- omogoča podarjanje samega sebe,
- daje občutek sreče,
- daje občutek minljivosti in neizpolnjenosti (človek si zaželi spremembe).

Duševna razsežnost

- srečanje na osebni ravni,
- medsebojno spoznavanje,
- medsebojna obogatitev,
- odgovornost za drugega,
- zavest edinosti v različnosti.

Duhovna razsežnost

- zakonca vključita svojo omejeno ljubezen v neomajno Božjo ljubezen,
- radikalna ljubezen presega ljubezen do partnerja in se odpira Božjemu Ti,
- Bog postane zagotovilo človeške ljubezni.

Ljubezen torej presega poželenje, ker drugega ne uporablja kot predmet svojega poželenja, ampak se nanj obrača kot na osebo v njeni enkratnosti.

Povsem realna ljubezen

“Na začetku sta ljubezen in nežnost.”

(Ulrich Beer: Več nežnosti, več ljubezni, DZS, Ljubljana 1993)

Vsak si jo želi, mnogi verjamejo vanjo, nekateri jo iščejo vse življenje – namreč idealno partnersko zvezo.

Kaj pa si predstavljajo pod tem?

Kako človek pride do takega idealiziranja?

Brez dvoma dobimo prve vtise o življenju v dvoje v otroških letih. Tedaj doživljamo razmerje med materjo in očetom, najsi je bilo srečno ali manj srečno. Gotovo smo ga videli kot zgled in ga kot takšnega sprejeli.

Kolikor bolj odraščamo, toliko bolj kritično znamo gledati na medčloveške odnose, jih spoznavati, primerjati, se spraševati o njih. Zlasti partnerstva s številnimi konflikti in prepiri se za dolgo zarežejo v spomin. Pri tem nastane močna želja, da bi se sami nekega dne bolje znašli.

Tako je, razmerje, o katerem sanjarimo, naj bi bilo boljše, bolj ljubeče, intenzivnejše, svobodnejše, nežnejše in bolj erotično.

Iskati smo začeli velikega neznanca, po katerem smo hrepeneli in ki naj bi izpolnil vse te želje. Nekega dne je bil nenadoma tu in takoj nam je bilo jasno: to je on – partner za vse življenje.

»Ja, tudi meni se je tako zgodilo,« je pripovedovala Franciška. »Zagledala sem ga in takoj sem vedela, da je pravi. Zelo hitro sva se odločila. Nekako nama je bilo jasno, da hočeva ostati skupaj.

Ko je bilo potem prvo navdušenje mimo, so se začele med nama krize.« Na vprašanje zakaj, je Franciška odgovorila: »Ker sva Peter in jaz prinesla s seboj v najino razmerje veliko preveč želja, sanj in namišljenih predstav o drugem. Jaz sem v Petru hotela najti dopolnilo same sebe, on pa išče v meni močno žensko, ki je vzvišena nad vsem in ne pokaže nobene slabosti. Ko sva bila zdaj vsak dan skupaj, sva ugotovila, da sva prej videla drug drugega čisto drugače, kot je ustrezalo resnici.« Tako kot Franciški in Petru se dogaja mnogim parom. Zaradi hrepenenja, sanj in predvsem namišljenih predstav o ljubljenem partnerju si vse prevečkrat prikrivajo resničnost in se čez nekaj časa počutijo nerazumljeni, prevarani za svojo srečo in so celo prepričani, da niso našli pravega partnerja. Ne upajo si verjeti, da bi problem lahko rešili, če bi popravili medsebojni odnos. Ta potrebni popravek, ki prinaša velike pozitivne možnosti za dosego povsem ustrežajočega partnerstva, se imenuje: realna ljubezen.

Idealno zamenjamo z realnim – in ljubezen ostane. Realna ljubezen. Za to je potrebno zelo veliko tankočutnosti, zavzetosti in radovednosti, ki je v tem, da odkrijemo, kdo je naš partner v resnici. K temu spada na primer to, da se ga naučimo poslušati, kajti vse, kar reče in kako to reče, nam kaj pove o njem, o tem, kaj misli in čuti, kaj ga prizadene, kaj ga razveseli, kaj ga navda z razočaranjem ali celo z jezo.

Realna ljubezen je torej znatno drugačna od idealne ljubezni v tem, da ne sanjari o nikakršni namišljeni partnerjevi podobi in ne hrepeni po njej, temveč se mu prilagodi, se pravi, ga vidi takšnega, kakršen je v resnici.

Pozitivna posledica tega je, da razočaranje nad njim ni več možno, ker nam drugi ni ničesar obetal. Prvi korak v realni ljubezni je torej: naučimo se videti partnerja v pravi luči.

Tudi najodličnejši in najpopolnejši človek ima gotovo vrsto slabosti in napak. Ravno v vseobsegajoči in pošteni ljubezenski zvezi teh napak sploh ni mogoče skriti. Kje sicer bi lahko človeka spoznali bolj odkrito in neposredno? Pravzaprav ni mogoče, da se ne bi pokazale razvade in druga stran: majbna netočnost ali neskrbnost ali pa velika nemarnost, muhavost in neodkritosrčnost, preobčutljivost in napadalnost in kar je še takih napak. Če prevladajo, to močno obremeni medsebojno razmerje in ga verjetno sčasoma razdre. Razen mogoče v primeru, da se lastnosti obeh posebno lepo ujemajo in dopolnjujejo, na primer zgovornost enega in molčičnost drugega. Vsekakor pa napake v ljubezenskem razmerju, kolikor dlje traja, postanejo problem.

Ena od definicij ljubezni se glasi, češ ljubezen je v tem, da jemlješ drugega bruto takega, kakršen je, in ne samo neto v njegovih pozitivnih lastnostih. Potemtakem naj bi bila resnična ljubezen tista, ki zajame celotnega partnerja z njegovimi slabostmi in napakami. Ravno zaradi njih gotovo večinoma tudi on sam trpi, vsaj v svetlih trenutkih. Zato v tem tudi najbolj potrebuje ljubezni ali vsaj razumevanja. In po drugi strani – kako naj se jih otrese, če mu partner pri tem ne pomaga? Pomaga mu lahko samo, če jih skupaj z njim skuša premagati. Vendar lahko premagujemo in uspešno preprečujemo le tisto, kar smo poprej spoznali in celo sprejeli. In tako je vse skupaj nenavadno zamotano, polno nasprotij: partnerja ljubim takega, kakršen je, v vsem in vsega. Pa vendar ne spregledujem njegovih napak, temveč se imam za njegovega zaveznika v prizadevanju, da bi te napake sčasoma in zlepa premagal.

In dejansko obstoji dosti dokazov, da ljubezenska zveza – in morda samo resnična ljubezen – lahko človeka spremeni in poboljša. Komu na

ljubo naj bi sicer opustil svoje napake – na primer kajenje ali nered – če ne na ljubo tistemu, ki bi ga rad s tem razveselil ali ga vsaj ne jezil? Ljubezen ima veliko smislov; prvi je seveda ta, da nas osreči in nam na tem svetu ustvari dom. Poleg tega nam daje mir in varnost in konča zbegano iskanje odziva in trdnega partnerstva. Obenem nas spodbuja, nam postavlja cilje in nam vliva energijo za prizadevnost in razvijanje svojih zmožnosti. Ljubezen je vselej hkrati na poti nekam, kjer bo presežen sedanji trenutek in kjer nam bo bolje, če že ne bodo nebesa na zemlji. Samo z ljubeznijo se lahko svet trajno izboljšuje. In če posamezen človek, posamezen par ne more pokazati, kako je s tem, in tako dokazati, da je izboljšanje mogoče, kako naj se to zgodi sicer?

Sprejemati slabosti kot del ljubljenega človeka torej hkrati pomeni, da te slabosti potrpežljivo in zlepa premagujemo. Rezultat tudi pri tem ne bo popolnost kje na svetu pa sploh obstoji popolnost? Toda kdor vzljubi drugega tak, kakršen je, bo izkusil, da ne ostaja tak, temveč postaja drugačen, srečnejši in da slabosti, na katere doslej morda sploh ni bil pozoren ali od katerih je bil kakor uročen, zdaj odpadajo od njega, ker jih lahko zaupno priznava drugemu in njegovi ljubezni, da se v njej porazgubijo.

Realno partnerstvo je idealno partnerstvo, ker gleda dejstvom realno in torej jasno in pošteno v oči in se spopada s tem, kar trenutno in tukaj je, se konstruktivno loteva problemov, namesto da bi jih iluzionistično odrivalo od sebe in jih s tem povečevalo. Obema omogoča, da sta takšna, kakršna sta v resnici, tako da lahko posvetita vse moči resničnosti in da ne obtičita pri ohranjanju idealnega videza.

Pogovor

Pogovor pomeni nagovoriti drugega in biti nagovorjen.

Sposobnost pogovarjanja je odvisna od tega, kako nekdo zna drugemu prisluhniti. Pogovor se odvija na vsebinski in odnosni ravni.

Napake tistega, ki govori:

- Ne uredi svojih misli.
- Izraža se nejasno.
- V enem stavku hoče povedati preveč.

- Zaradi negotovosti kar nekaj govori.
- Ne pazi na to, kar mu je rekel sogovornik.

Napake tistega, ki posluša:

- Ni pozoren.
- Ko partner govori, že razmišlja, kaj mu bo odgovoril.
- Ne pazi na celoto.
- Razvija misli govorečega in tako pove več, kot je hotel povedati sogovornik.

Ostale nevarnosti pri pogovoru:

- Teoretiziranje namesto izražanja osebnega mnenja.
- Iskanje odgovorov.

Regresivne potrebe: podzavedno prenašanje odnosa do staršev, s katerimi je bil vedno v sporu, na sogovornika.

Pogovori v občestvu

MOZO, Ljubljana, 1993

Pogovor

Harry Stack Sullivan, eden uglednejših sodobnih psihiatrov na področju medsebojnih odnosov, zagovarja teorijo, da vsa osebnostna rast, vsa izkrivljenost in vse nazadovanje osebnosti, kakor tudi vse zdravljenje in rast osebnosti nastajajo v naših odnosih z drugimi.

Gotovo je, da bo odnos samo toliko vreden, kolikor bo vredno sporočanje v njem. Če lahko ti in jaz drug drugemu iskreno poveva, kdo sva, ali z drugimi besedami, kaj misliva, sodiva, čutiva, ceniva, ljubiva, spoštujeva, kaj sovraživa, česa se bojiva, kaj si želiva, kaj pričakujeva, v kaj verujeva, v kaj zaupava, tedaj in le tedaj lahko vsak od naju raste.

Nekaj napotkov za dober pogovor

Najprej se moramo naučiti poslušati, kajti le slišati je premalo:

- drugega moramo poslušati do konca, ne mu segati v besedo, misleč, da že vnaprej vse vemo, kar vam želi reči,
- znati se moramo uživati v drugega, ker se za vsako njegovo besedo skriva njegova izkušnja!

Dve vrsti poslušanja

- *Sogovornika poslušam le na pol; z drugo polovico pozornosti pa mislim na lastne težave. Na primer: Ko poslušam njegove težave (denimo o smrti njegove matere), se spomnim svojih težav (smrti moje mame). Tedaj njegov primer opazujem skozi svojega. Pol moči posvečam svoji zadevi, le druga polovica je prosta za bližnjika. Poslušam ga le na pol. Medtem ko on doživlja svojo težavo, podoživljam jaz svojo. Preti nama nevarnost, da greva vzporedno drug poleg drugega in se ne dojameva; bližnjik ne bo mogel reči: prislubnil mi je.*
- *Sogovornika poslušam z dušo in telesom (empatija = vživljanje).*

Še nekaj najpogostejših napak pri pogovoru

Napake govornika:

- *pred govorjenjem ne uredi svojih misli,*
- *ne izraža se točno,*
- *želi povedati preveč hkrati, zato daje vtis zapletenosti (kratkost ustvarja jasnost),*
- *ne pazi, koliko obvestil je drugi zmožen sprejeti; govori preveč.*

Napake poslušalca:

- *ne poslušá drugega zbrano,*
- *ko bližnjik še govori, že misli na to, kaj mu bo odgovoril in mu ne prislubne dovolj pozorno,*
- *ujame se za kakšno podrobnost, ne dojame pa pomena in bistva tistega, kar je drugi želel povedati.*

»Kako čudovito, kako veličastno je in kako ljudi osvobaja izkustvo, ko se naučijo pomagati drug drugemu. Nikoli ni odveč poudarjati, kako zelo ljudje potrebujejo, da jih nekdo zares poslušá, da jih jemlje resno, da jih razume. Moderna psihologija je pripomogla, da smo postali na to zelo pozorni. Bistvo vse psihoterapije je prav takšen odnos, v katerem lahko človek pove vse, tako kot majhen otrok vedno pove vse svoji materi. Nihče se v tem svetu ne more svobodno razvijati in doseči polnost življenja, ne da bi čutil, da ga razume vsaj en človek ... Kdor naj bi razločno spoznal samega sebe, se mora odpreti nekemu, kateremu zaupa, ga svobodno izbere in je vreden takega zaupanja. Prislubnite pogovorom v našem svetu, tako med narodi, kakor tudi med dvema človekoma. Večinoma so to pogovori gluhih.« Tako dr. med. Paul Tourne, švicarski psihiater in pisec.

Prepir

Sporov se bojimo in jih imamo za nekaj negativnega, vendar prepir ni vedno nekaj slabega. Spoznavamo svoje tesnobe in napadalnosti. Učimo se, kako ravnati s svojo in tujo napadalnostjo.

Na kaj je treba pri prepiru paziti, da ne bo razdiralen:

- Nikdar ne smemo soditi, npr. »Ti si egoist!«
- Poslušati moramo, kaj pravi drugi.
- Razlikovati moramo med čustvi in predmetom pogovora.
- Jasno moramo povedati, v čem vidimo problem.
- Kritika naj prizadene le določene točke, ne vsega človeka.
- Varovati se moramo fizičnega in psihičnega nasilja ter vpitja (so-govornik ni gluhi!).
- Ne le govoriti, ampak tudi poslušati.
- Ne smemo iskati šibkih točk drugega z namenom, da bi ga prizadeli.
- V prepir ne smemo vpletati otrok, staršev, prijateljev.

Šola za prepir

Jože Pucelj

Sporov se večinoma bojimo in jih imamo za nekaj negativnega, kar uničuje ali vsaj načne naše odnose, še posebej v zakonu. Vendar prepir ni vedno nekaj slabega. Ali deluje pozitivno ali negativno, je odvisno od tega, kakšna je v njem naša temeljna drža. Ali lahko verjamemo, da v boleči napetosti nastane nekaj novega, lepšega? Prepiri lahko poglobljajo odnos ali krepijo posamezno osebnost.

Katere pozitivne možnosti se odkrivajo v prepiru?

Lahko spoznam sam sebe. Čutim svojo tesnobo in napadalnost. Moje notranje življenje je budno. Učim se dajati prosto pot čustvom. Učim se, kako ravnati s svojo ali tujo napadalnostjo. Nagoni, kot so hrana, spolnost ali moč, se dajo preusmeriti. Spoznam svoje možnosti in svoje meje. Učim se sprejeti samega sebe. Spoznam druga stališča in s tem razširim svoja. Učim se strpnosti.

Na kaj je treba pri prepiru paziti?

Nikdar ne sodi! Na primer: Ti si egoist, ti si hudobna, to si nalašč naredil ... Povejmo le svoja čustva, občutke, da smo prizadeti, da

se z nečim ne strinjamo. S sodbami, ki so večinoma enostranske in krivične, drugega le ranimo. Začne se braniti, vrne udarec.

Poslušaj, kaj pravi drugi! Jemlji njegove dokaze resno! Pazi, kako razume stvar, in to upoštevaj! Razlikuj med čustvi in predmetom pogovora! Vedno gre za odnos, ne le za vsebino. Ker je na ženo jezen, mož kritizira kosilo, ki ga je skuhala. Kritika kosila je samo sredstvo, s katerim jo hoče prizadeti. Včasih se zakonca prepirata o vsebini, ranjena so pa čustva.

Jasno povej, v čem vidiš problem! Spornega vprašanja ne smeš prikrivati s splošnimi trditvami!

Kritika naj prizadeva samo določeno točko, ne vsega človeka! Ti si nemogoč, s teboj se ne da pametno govoriti – sta nekonstruktivni trditvi.

Varuj se zlorab, kot so grožnje, fizično nasilje ali vpitje! S silo lahko sicer trenutno zmagaš, vendar boš bistveno načel medsebojni odnos in boš na koncu poraženec, ker se ti bo partner tako ali drugače maščeval. Nekateri imajo v prepiru navado vpiti, pa pozabijo, da sozakonec ni gluhi in da jakost zvoka ne nadomesti moči dokaza. Tudi solze so lahko oblika psihološkega nasilja.

Ne govori samo, ampak tudi poslušaj! Skušaj se vživeti v pogledu drugega!

Ne išči šibkih točk drugega samo zato, da ga prizadeneš! S tem ne prispevaš h konstruktivnosti, ampak ravno nasprotno. Tudi analiza ali diagnoza sozakonce nista primerni, še manj, da bi ga pošiljal k psihiatru.

V prepir ne vpletaj otrok, staršev ali prijateljev, da bi bili razsodniki ali zavezniki – stvar se bo le še bolj zapletla.

Štiri obdobja v zakonu

1. ZALJUBLJENOST

Zakonca vidita le sončne strani.

2. RAZOČARANJE

Zakonca spoznata senčne strani. Odprejo se jima oči. Začnejo se očitki ...

3. ODDALJEVANJE

Zakonca se »ohladita«. Postavita se na lastne noge.

4. ZRELOST

Zakonca sta kritična drug do drugega, a hkrati odkrijeta lastnosti drug pri drugem, ki ju privlačijo.

Prej sta rekla: »Ljubim te, ker te potrebujem«, sedaj pa pravita: »Potrebujem te, ker te ljubim.«

O čem naj se zaročenca pred poroko še pogovorita?

- Odnos do staršev: Spoštovanje, vendar imata mož in žena zadnjo besedo pri odločitvah. Ne dopuščati vmešavanja enih ali drugih staršev.
- Finance: skupne ali vsak zase?
- Vizija družine: vloga moža, žene, vzgoja otrok, odnosi s prijatelji
- Poznavanje temperamenta
- Poznavanje partnerjeve družine
- Poznavanje »konjičkov«
- Poznavanje zdravja
- Morebitne zasvojenosti: alkoholizem, droge
- Poznavanje raznih razvad, npr. kajenje v dnevnih prostorih
- Morebitne razlike v izobrazbi
- Razlike v veri: Premisliti je treba, kakšni problemi lahko nastanejo, zlasti pri vzgoji otrok. Napačna rešitev je pritisk na nevernega in prejem zakramentov po hitrem postopku. Priporoča se katehumenat. Udeležila naj bi se ga oba: verni in neverni. Neverni bo spoznal, kaj vera uči, verni pa bo poglobil svojo vero. Seveda se mora neverni sam odločiti za prejem zakramentov! Kristus osvobaja, ne zaslužjuje!

2.2 Razlika med moško in žensko naravo – edinost v različnosti

Zgodovinski razvoj pojmovanj

Patriarhat – moška nadvlada utemeljena na »sposobnejši moški naravi«

Feminizem – borba žensk za enakopravnost z moškimi

Današnje razpotje: enakovrednost v različnosti ali zanikanje vsake različnosti – enakost za vsako ceno (Prokrustova postelja)

Diferencialna tipologija

S testiranjem so ugotovili, da prevladujejo pri moških oziroma pri ženskah določene značilnosti.

Moški

- prostorska orientacija, predstavljanje predmetov v prostoru;
- branje zemljevidov – tehnika;
- logičnoabstraktno mišljenje, matematika, politika, šah;
- čustvena uravnovešenost;
- predmetna usmerjenost;
- parcialno doživljanje stvarnosti;
- neposredna napadalnost;
- težnja po uveljavljanju;
- brezobzirnost;
- občutljivost na vizualne dražljaje;
- čustvena zaprtost;
- manjša vzdržljivost v stresnih situacijah (samomor);
- podoba hrasta – trdno stoji, a močan veter ga zlomi.

Ženske

- intuitivno konkretno mišljenje;
- ročne spretnosti (vezenje, tipkanje);
- zgovornost (študij jezikov, prevajalstvo);
- težnja po komunikaciji;
- večja dojemljivost za akustične dražljaje;
- želja po vzbujanju pozornosti (moda); estetika;
- posredna napadalnost – intrigantstvo;
- čustveno stanje se hitro spreminja;
- usmiljenje in pripravljenost pomagati drugemu;
- lažje izražanje čustev;
- smisel za presežnost, religijo;
- celovito doživljanje;
- istovetenje z določeno osebo, ki jo občuduje (vrednote doživlja po njej, a jih tudi spremeni, če jo prevzame druga oseba);
- podoba breze – vihar jo upogne, a zlepa ne zlomi.

Razlogi, ki vplivajo na moške in ženske značilnosti

V vsakem človeku se prelivajo moške in ženske značilnosti, le da pri moškem prevladujejo moške, pri ženski pa ženske lastnosti (razen pri hemafroditih – dvospolnikih).

Kulturno okolje

Vsaka kultura pozna svoj tip idealnega moškega in ženske.

Vzgoja

Na vedenje spolov vpliva tudi različna vzgoja dečkov in deklic. Primer: Deček joka, starši pa ga grajajo: »Kakšen fant pa si?! Jokajo punce, ne pa fantje!« Moškemu se ne spodobi kazati svojih čustev.

Biološke danosti

Hormoni pri moškem in ženski delujejo različno. Vsak spol posreduje določene količine hormonov nasprotnega spola. Moški hormoni, ki prevladujejo pri moškem, spodbujajo agresivnost.

Ženski, ki prevladujejo pri ženski, pa težijo k pasivnosti in sprejemanju;

Različna razvitost možganov: Pri moškem so bolj razviti centri za orientacijo v prostoru in za sintezo. Pri ženski so bolj razviti centri za govor in analizo.

Fizična moč, ki prevladuje pri moškem, vpliva na njegovo vedenje (manj boječ).

Ciklus vpliva na žensko razpoloženje.

Spolni organi: Moški spolni organ je na zunanji strani telesa, zato moški doživlja spolnost kot nekaj zunanjega, kar je izven njega. Ženski spolni organ je v njeni notranjosti, zato ženska spolnost doživlja kot nekaj njenega, osebnega.

Nosečnost: Žena doživlja »čudež« – spočetje in razvoj plodu, zato je bolj odprta za presežnost in religijo. S še nerojenim otrokom je v stalnem odnosu, zato bolj teži k osebnemu odnosu in dialogu.

Pogovori v občestvu

MOZO, Ljubljana, 1996

Zgradba človeka

Človekov spol je določen od prvega trenutka spočetja, ko drobna telesca (kromosomi in geni) sprožijo oblikovanje moškega ali ženske s posebnimi spolnimi organi. Ta dva sta torej različna že od prvega življenjskega trenutka, ker ju narava pripravlja na različne življenjske naloge.

Moški je po telesni zgradbi močnejši. Spolni organi, ki so izven telesa, redno proizvajajo seme in je moški zato sposoben redno ga izločati v žensko telo. Ženska je nežnejše telesne zgradbe. Organizem je šibkejši. Delovanje spolnih organov pa bolj zapleteno in sestavljeno. Organi so znotraj telesa in se vsak mesec pripravljajo na možnost oploditve. Mesečni cikel povzroča spremembe v ženskem razpoloženju.

Življenjska moč

Moški in ženska imata v svojih telesih osredotočeno določeno količino življenjskih moči. Vendar jih vsakdo od obeh uporablja v svojem delovanju čisto na svoj način.

Moški ima svojo moč osredotočeno na eno delo. Zaradi svojega telesnega ustroja lahko lažje sproži v kratkem času večjo količino moči (zmeče nekaj

ton premoga v klet). To vpliva na njegov način dela in zato težko istočasno dela kaj drugega. Lahko dela več ur na dan, potem pa nujno potrebuje počitek. To vpliva tudi na njegov način spolnega življenja. Je zelo hiter in močan, kot plinski ogenj ali ogenj slame. Hitro vzplamti, a se hitro tudi poleže.

Ženska moč je razlita po vsem njenem telesu. To moč uporablja počasneje, zato tudi dlje zdrži, saj jo sproti obnavlja in je sposobna delati več stvari naenkrat (gledati TV, kuhati in se pogovarjati z otroki). Zato ženske ni dobro siliti, da hiti, posebej v ljubezenskospolnem življenju ne, kjer je zelo počasna in potrebuje sodelovanje vsega svojega bitja. Ženska je kot oglje. Počasi zažari, a dolgo tli.

Drugo, globlje področje so čuti in njihovi izrazi. Naši čuti sprejemajo zunanje vtise. Gibi in glasovi vsebujejo naš vidni ali slišni odgovor na take vtise in kažejo naš moški ali ženski način dojemanja in odzivanja.

Moški čuti potrebo po močnih dražljajih (npr. ropot motorja ali nogomet) in razburjenjih (npr. kriminalke). Rad ima žive barve, močne začimbe. Gibi moškega so bolj trdi in zapovedovalni (raje premakne vrečo krompirja kot zibelko). Veliko časa potrebuje, da take vzgibe ukroti. Ima globlji in manj zvočen glas.

Ženska ima rada bolj nežne barve, zvoke in okuse. Bolje opaža podrobnosti in trpi zaradi nenadnih močnih dražljajev. Raje ima nežnosti in blaga razburjenja. Gibi so ji bolj ljubki. Njena moč je rahločutnost. Tudi njen glas je bolj mil. Večini žena bolj ustrezajo nežna opravila (npr. kvačkanje).

Čustva

Moški je čustveno stalnejši in ne menja tako lahko razpoloženja. V njem se navadno stvari razodevajo na predvidljiv način. Življenjski tek je počasnejši. Ko odraste, se redkeje vznemirja (joka), redkeje ga je strah. Če pa izgubi nadzorstvo nad seboj, se dalj časa ne znajde. Bolezen ga npr. zelo prizadene. Moški je bolj strasten. Kadar se v njem zbudi močno čustvo, kmalu preide v moč, ki ga sili k dejanjem. Na izzive se navadno odziva takoj.

Ženska je nestalnejša in podvržena spremembam razpoloženja. To ni samo muhavost, marveč posledica ženskega ciklusa. Čustva zadovoljstva, počitka, telesne bližine so odvisna od tega obdobja. Tako je včasih na videz nerazpoložena brez pravega razloga. Je bolj podvržena vtisom. Hitro se odziva, kadar jo kaj zadene v njeni notranjosti, posebej kadar to zadeva občutke. Zato težje skriva razočaranja zaradi pomanjkanja pozornosti, a tudi težko skriva veselje ob dokazih ljubezni.

Občutki

Če poniknemo še globlje v moškega in žensko, pridemo do občutkov. Občutki so plemenitejši od čustev in imajo večjo duhovno moč. So globoki in dalj časa lahko vplivajo.

Moški navadno čuti potrebo po gospodovanju. Išče priliko, da bi pomeril svoje moči: vojak, lovec, graditelj. Je bolj človek iz enega »kosa«, ustvarjen za delovanje. To se kaže pri delu, vedenju, trpljenju, v ljubezenskih odnosih in v veri. Pri delu ga bolj zanima samo opravilo kot pa ljudje. Ponosen je na uspehe. Potem se čuti močan. Če ne more delati, je pobit. Posebej se boji upokojitve. Če dela »ženska« opravila, misli, da je »mučenec«. Ženska je bolj prisrčna. Izogiba se težkim vprašanjem in spopadam. S svojo navzočnostjo želi ublažiti težave. Zaveda se dobrega in slabega vpliva na druge. Njena naloga je prinašanje miru, lepote in miline. V vsem želi ugajati in biti ljubezniva.

Pri delu je ženska usmerjena predvsem k ljudem, za katere dela. Zanj ni tako pomembno, kaj dela, če je v družbi, ki ji je všeč ali če je komu potrebna.

Osrečuje jo zadovoljstvo, ki ga imajo drugi z njenim delom. Raje dela v družbi ljudi. Mehanično delo ji ne ustreza. Doma dela zato, da pokaže zanimanje za ljubljene osebe.

Trpljenje

Moški tudi pri trpljenju čuti potrebo po delovanju. Sposoben je prenesti veliko pomanjkanje za stvari, za katere je zavzet in ve, da bo lahko kaj naredil. Kakor hitro pa čuti, da ni potreben, želi »izginiti«. Pred bolnikom, četudi je to žena, ki ji ne more vidno pomagati, je zbehan.

Pred trpljenjem je ženska običajno močnejša od moškega. V svojem srcu in telesu je sposobna prenesti več trpljenja (nosečnost, rojstvo). Ne boji se trpljenja drugih. Rada je pri bolniku tudi takrat, kadar mu ne more vidno pomagati.

Komunikacija v luči razlik

Besedna komunikacija

Moški: neposredna informacija, problem želi sam razmisliti.

Moški se težje izraža in ima manjšo potrebo po pogovoru. Meni, da mora vsako stvar razložiti.

Ženska: odnos, posredna informacija (»po ovinku«), razmišlja v dialogu.

Ženska nima težav v izražanju, želi pogovor (nekateri žene tožijo, da so vdove ob živem možu), dojema intuitivno, razlage se ji zdijo večkrat odveč.

Nebesedna komunikacija

Moški: neposredno pokaže svoje negodovanje, razpoloženje (npr. molči).

Ženska: posredno pokaže oziroma nakaže svoje občutje, misleč, da jo bo partner razumel (npr. ropota s posodo, ko pomiva, misleč, da bo partner razumel, naj ji pride pomagat).

Spolna komunikacija

Moški: poudarek na užitku, takoj se vzdraži, ne potrebuje priprave, spolnost ni nujno vezana na osebni odnos.

Ženska: poudarek na erotiki, daljša priprava, počasneje se »ogreje«, celosten in osebni odnos.

Koncentracija

Ženska zmore hkrati opravljati več stvari, **moški** pa se osredotoči na eno stvar.

Usklajevanje ob spoštovanju različnosti

Mož in žena naj bi poznala značilnosti svoje in partnerjeve narave, jih upoštevala in usklajevala. Napak bi bilo, če bi hotela drug drugega vkalupiti po svojem okusu. Oba sta poklicana k edinosti v različnosti, ne le eden! Ne smeta gledati drug na drugega le s svojega

zornega kota, ampak naj bi razvijala sposobnost vživljanja drug v drugega – žena naj razume, da mož želi tudi malo samote, mož pa naj se nasprotno zaveda, da žena potrebuje pogovor. Vendar naj nihče od partnerjev ne pretirava v svojih zahtevah. Ljubezen pomeni, da sprejemamo drugega v njegovi drugačnosti.

Znana psihoterapevtka Christa Meves zavrača izenačevanje spolov za vsako ceno. Če bi npr. tulipanove čebulice skušali gojiti kot vinsko trto, bi na koncu ostali tako brez tulipanov kot vinske trte. Mevesova zavrača uravntimerko, naglašaja pa spoštovanje in usklajevanje različnosti.

2.3 Vzgoja otrok

Namen vzgoje je sprejemati otroka preko razvojnih stopenj in mu pomagati, da postane zrela oseba. Pri vzgoji morata sodelovati oba starša: oče in mati.

Z vzgojo je treba začeti takoj, ne čakati, da bo prišel otrok k »pameti«! Starši vzgajajo s svojo osebnostjo in z medsebojnim odnosom. Tako otroku posredujejo modele vedenja.

Napačni vzorci vzgoje so: avtoritativna, popustljiva ali kaotična vzgoja. Pri vzgoji ne moremo predvideti rezultatov. Vsak otrok je enkrat. Nekatero otroke je lažje, druge težje vzgajati.

Poleg vzgoje na formacijo otrokove osebnosti vplivajo: dednost, okolje in svobodna volja.

Česa pri vzgoji ne bi smeli zanemariti?

Spoštovanje

Napačno ravnanje staršev:

- da otrok postane mnogo važnejši od moža,
- da je otrok v središču pozornosti,
- da od otroka preveč zahtevamo, npr. preveč aktivnosti oz. krožkov,
- da dajemo otroka v nič ali se mu posmehujemo, če ni bil uspešen.

Pomoč otroku k samospoštovanju:

- da imajo starši pozitivno samopodobo (gledajo nase v pozitivni luči),

- da so otroci vključeni v domača opravila – ne recite: »Saj ne znaš!«,
- da starši ne odgovarjajo namesto otrok, kadar jih kdo kaj vpraša,
- da si starši znajo vzeti čas za otroke.

Gotovost

Vzroki za negotovost pri otrocih:

- prepiri med starši,
- nezanimanje staršev za otroke,
- pogosta odsotnost staršev,
- nerganje in pretirano kritiziranje otrok,
- negotovost staršev.

Kaj daje otrokom gotovost?

- razumevanje med starši,
- telesni stik med starši in otroci
- nežnosti, božanje, masiranje,
- stalni dnevni red.

Ljubezen

Kaj ni ljubezen?

- popustljivost in razvajanje otrok,
- dati otroku vtis, da ga imajo radi le, če je uspešen,
- patološki odnos do otrok: eden od staršev se naveže na otroka, ker se s partnerjem ne razume.

Kako pokazati ljubezen?

- že dojenček mora izkusiti ljubezen,
- starši naj otroku povedo, da ga imajo radi,
- ljubezen se kaže v dejanjih,
- otroci so pomembnejši kot razna opravila in opravki.

Pohvala

Smisel pohvale je, da otroka opogumimo, da bo hitreje dosegel cilj, za katerega želimo, da bi ga dosegel.

Napačni načini pohvale:

- če se skušajo starši otroku prikupiti,
- če starši otroka hvalijo na splošno (npr. ti si dober fant),
- če starši hvalijo pri otroku, kar ni njegova zasluga (npr. da ima lepe lase).

Pravi načini pohvale:

- pohvaliti konkretna dejanja (npr. ker je pospravil igrače),
- pohvala naj bo iskrena,
- ohrabriti otroka, če je doživel neuspeh.

Za otroka je zelo važno, da ga pohvalijo starši! Smučarka Mateja Svet: »Več kot »zlata lisica« mi je pomenila prisotnost staršev.«

Disciplina

Disciplina pomeni izgradnjo otrokovega značaja s tem, da pospešujemo dobro obnašanje in popravljamo slabo. Kaznovanje je le del discipline.

Pri disciplini so potrebne: modrost, potrpežljivost in vztrajnost.

Disciplina je potrebna, ker otrok potrebuje omejitve. V nasprotnem primeru pride do divje rasti, ker otrok še ni sposoben prevzeti popolne odgovornosti.

Naj kaj moramo paziti pri disciplini?

- otroka brezpogojno sprejemati,
- ogibati se kaotičnega obnašanja – biti popustljiv in strog,
- postaviti jasna hišna pravila,
- starši morajo biti sami disciplinirani – otroci so rojeni posnemovalci,
- veselo ozračje v družini (smeh, humor, družabne igre).

Vera

Smiselnost verske vzgoje

Znani psiholog Karl Gustav Jung je zapisal: »Predstava nekega vsemogočnega bitja je prisotna pri vsakem človeku. Če je zavestno ne priznava, jo nezavedno predstavlja, ker je to prapodoba.«

Psihiater Viktor Frankl pa je mnenja, da človek ne more živeti brez smisla. Bivanjska praznina je po njegovem eden od možnih vzrokov nevroz.

Vera oziroma verska vzgoja otroku omogoča zavest, da ga Bog ljubi. Ta gotovost mu bo pomagala, da bo znal ljubiti druge. Kdor ve, da je ljubljen, zna ljubiti.

Kako versko vzgajati?

- govoriti otroku o Bogu,
- z otrokom moliti (otroka naj starši navajajo, da se bo znal z Bogom pogovoriti s svojimi besedami),
- domača liturgija,
- praznovanje cerkvenih praznikov,
- obiski cerkve.

Vprašanja za starše:

- Ali v naši družini redno molimo?
- Se z otroki pogovarjava o Bogu, Jezusu ...?
- Ali najini otroci vedo, da je pri nas Bog na prvem mestu?

Vzgajati z ljubeznijo

Alenka Zalokar Divjak, Gora s.p., Krško, 2000

Tudi v vzgoji se, tako kot na drugih področjih, rušijo norme in vrednostni sistemi, ki so veljali še do nedavnega.

Otroku smo sicer dali najvišjo vrednost, to je gotovo dobro, vendar smo mu s tem avtomatično dovolili, da se tudi obnaša kot »najvišji« ali vsaj »najpomembnejši«, pa se je pokazalo, da to zanj sploh ni dobro.

Ko opazujem starše in otroke, najprej opazim potrebo staršev, da bi z otrokom komunicirali kot z odraslim. Ta potreba ima najbrž več razlogov. Prvi izbaja iz želje, da bi postal otrok čim prej odrasel.

Danes starši težko čakajo, da otrok shodi, da začne govoriti, postane samostojen na stranišču, začne spoznavati črke. Bojijo se, da otrok v svojem razvoju ne bi zaostajal, in so seveda veseli, če starostno prehiteta pri pridobivanju določenih funkcij ali navad. Ker so pod pritiskom, »da ne bi česa zamudili«, se morajo tudi naravnati tako, da bo otrok čim bolj razumel njihova sporočila in želje.

Drugi razlog pa je v tem, da sta psihologija in pedagogika v zadnjih dvajsetih letih zelo poudarjali pomen komuniciranja z otrokom. Starši si to po

svoje razlagajo, največkrat tako, da otroka veliko sprašujejo o njegovih željah, pripombah in izmenjujejo sporočila.

Še slabše pa je takrat, ko ga imajo že za svojega svetovalca, potem pa so razočarani, ker otrok zelo hitro menja svoje videnje situacije.

Ko se jim zazdi, da otrok le ne razume njihovih pogledov, ga začno vneto nagovarjati in mu razlagati vse mogoče primere, da bi pristal na njihovo videnje stvari in dogodkov.

Toda otroci se ne dajo. Bolj ko jim želijo razložiti stvari, bolj se oklenejo svoje drže in so najprej spontano, potem pa vedno bolj zagrizeno trmasti in se običajno tudi obnašajo ravno nasprotno od zaželenega.

Šele takrat se starši zavedo (ali pa tudi ne), da njihov način ni bil ravno najboljši, in se umaknejo v svojo obrambo (mamica te več ne mara, nisi priden) ali pa agresivnost – sedaj bo tako in nič drugače.

Problem je namreč v tem, da otrok potrebuje in si tudi želi trdno oporo in osebnost, ki izžareva življenjsko trdnost in jasnost v govorjenju in ravnanju. Otrok pričakuje, da ga bomo odrasli popeljali v zunanji svet, zato nam tudi brezmejno zaupa. Saj poznamo izrek: »Je naiven kot otrok.«

Popolnoma pa ga zmede, če mi njega sprašujemo za mnenje, potrditev, stališče. Največkrat odgovori s tistim, kar mu najprej pade na misel. To pa je lahko ravno obratno od pričakovanega. Če mu potem poskušamo še dodatno pojasniti, zakaj to ni dobro, je zmeda popolna.

Otrok ne more biti sogovornik o življenjskih zadevah. Danes pa starši kar naprej sprašujejo že dve do triletno otroke, kaj bodo jedli, oblekli, ali bi šli počivat, in se potem čudijo, ko otrok kar naenkrat postane uporniški in začne s starši tudi uspešno manipulirati.

Otroci so predvsem čustvena bitja. Starši in vzgojitelji lahko s spretnostjo pridobimo otroka, da se bo odzival tako, da bo najbolje predvsem zanj. To seveda ne pomeni, da mu samo ukazujemo, kaj naj počne in česa ne sme. Ravno nasprotno. Otrok mora imeti občutek, da je pri vsem aktiven udeleženec, le poti do takšnega ravnanja nas staršev in vzgojiteljev so majhne umetnije, ki pa jih mora iznajti vsakdo sam.

Velika razlika je na primer v načinu: Otroku lahko rečemo, da je »solata dobra za močne mišice«, ali pa začnemo razlagati o sestavi solate in njeni energijski vrednosti. Ali pa, če želimo, da otroci pospravljajo copate, preberemo Muco copatarico, lahko pa na dolgo in široko pridigamo o pomenu pospravljanja.

Velikokrat pa imam občutek, da smo postali ravno do otrok nestrpni, da bi želeli mnogo več, kot zmorejo ta mala bitja, hkrati pa jih dušimo s svojimi uslugami na področjih, ki bi jih otroci že morali obvladati.

To se nam ne zdi nič posebnega, če imajo še triletniki plenice in ne zaspijo brez steklenice, z njimi pa se že pogovarjamo o »problemih našega vsakdana«.

Veliko je odvisno od tega, ali otrok čuti, da smo mu na voljo, da v resnici skrbimo zanj, ali pa samo postavljamo neke zahteve.

Zlasti v predšolskem obdobju je zelo pomembno poznavanje razvojnih značilnosti otroka. Za navajanje otroka na stranišče je najbolj primeren čas okrog drugega leta in ne ob letu, kot radi hitijo starši, in zopet ne v tretjem letu, ko mora biti otrok podnevi suh. Velikokrat v praksi naletim na takšne primere, ko otrok še nima pridobljenih niti higienskih navad, starši pa ga že učijo pisati in brati.

Za vsak odhod na stranišče so pripravljeni otroka nagrajevati, čeprav je to popolnoma napačno. Osnovna skrb za samega sebe spada k otrokovemu osamosvajanju, k njegovi samozavesti in samospoštovanju, to pa mora doseči sam.

Otrok se ne more ceniti, če ga za vsako opravljeno delo, ki ga naredi zase, nagradujemo. Postane samo odvisen od skrbi odraslih oziroma razvajen otrok.

V predšolskem obdobju so najboljše metode za pridobivanje določenih življenjskih navad, različnih spretnosti, premagovanje strahov otrokova igra ter različne zgodbe in pravljice.

Otrok se vživi v dogajanje, poistoveti z junaki, se primerja in jim želi biti čim bolj podoben. Ker ne gre za moraliziranje ali pridiganje, je za otroka takšna komunikacija zelo sprejemljiva. Odrasli si moramo le vzeti čas in poiskati primerne vsebine.

V vzgoji je verjetno tako kot na vseh drugih področjih najtežje najti zlato sredino med željami in potrebami otrok in nas staršev. Otroci nam znajo zelo dobro pokazati, ali smo pri tem uspešni ali ne. Na žalost potrebujemo ponavadi starši veliko več časa, da dojamemo in si priznamo svoja napačna ravnanja, zato se je treba učiti tudi od otrok.

Vsekakor je način komuniciranja z otrokom eden od pomembnih vzgojnih pomagal za odrasle. Toda tudi pri tem velja osnovno pravilo, ki mora izhajati iz otrokovih razvojnih potreb in sposobnosti in iz naše pripravljenosti, vzeti si čas za iskanje najboljših načinov, ob pomoči katerih bomo ne samo shajali z otrokom, ampak ga tudi vpeljevali v odnos do odraslih in razumevanje samega sebe v svetu odraslih.

Pogovori v občestvu

MOZO, Ljubljana, 1996

Spolna vzgoja

Spolna vzgoja mora biti vključena v celotno vzgojo. Zato bi morali starši otrokom pokazati:

- da so zaželeni, pa naj bodo dečki ali deklice,
- da jih imajo radi, kar naj pokažejo posebej s telesnimi nežnostmi (objemi, poljubi, božanje, itd.),
- da so doma varni (dom naj bo res dom, ne samo lepo urejeno bivališče).

Zelo dober priročnik za spolno vzgojo je dokument, ki ga je izdal papeški svet za družino z naslovom »Človeška spolnost«. Voditelj sveta, kardinal Trujillo, omenja, »da je danes težko najti dober priročnik ali knjigo o vzgojnih vidikih spolnosti, ki bi bila staršem in vzgojiteljem v pomoč pri njihovem delu«.

Papeški svet za družino podaja staršem in vzgojiteljem krščanski pogled na spolnost. »Spolnost kot telesna podaritev je resnična in v polnosti doseže svoj namen takrat, ko je izraz osebne podaritve moža in žene vse do smrti.« Mladi naj spoznajo, da je ljubezen dar ..., ki vodi poročenca k temu, »da se medsebojno 'spoznata' ..., vendar se ne izčrpa v občestvu dveh, temveč ju usposablja, ... da bi darovali življenje novi človeški osebi, s čimer postaneta božja sodelavca«. Dokument opozarja na izvirni greh, zaradi katerega je spolna ljubezen »zaznamovana s krhkostjo«.

Starši in vzgojitelji naj mladim pomagajo, da bi dojeli vrednost čistosti, »ki zna braniti ljubezen pred nevarnostmi sebičnosti in nasilnosti ter jo privedi do njenega uresničevanja«. Družinsko okolje je še posebej važno za »zorenje redovniških in duhovniških poklicev«. Matere in očetje pa ne bi smeli pozabiti, da pri vzgoji najmočneje deluje njihov življenjski zgled, zlasti kako živijo svojo ženskost in moškost.

Dokument poudarja pomen preprostega življenja – zlasti, da je »manjše zlo prikrajšati otroke za določene udobnosti in materialne koristi, kot jih prikrajšati za navzočnost bratov in sester, ki bi jim mogli pomagati razvijati njihovo človečnost ...«

Pri spolni vzgoji naj bodo starši »pozorni na potrebe svojih otrok v različnih razvojnih obdobjih«. Majhen otrok večinoma ne potrebuje informacij o rodilni sposobnosti, ampak »o nosečnosti in rojstvu brata ali sestre«. Otrok je radoveden, »ko opazi na mami znamenja nosečnosti in vidi, da živi v pričakovanju

otroka«. Dokument spodbuja starše, naj »izrabijo priložnost tega veselega dogodka, da otroku razjasne nekatera preprosta dejstva o nosečnosti«.

V »letih nedolžnosti (od 5. leta do pubertete) vlada neke vrste spolno zatišje«. Zato so prezgodnje spolne informacije bolj škodljive, kot koristne.

V puberteti so starši otrokom »dolžni dati bolj natančne informacije o spolnosti«, matere hčeram in očetje sinovom. Hčeram naj bi matere »spregovorile tudi o ciklih plodnosti in o njihovem pomenu«. Fantom pa naj bi očetje pomagali »razumeti stopnjo telesnega in fiziološkega razvoja rodilnih organov, preden dobijo tovrstne informacije pri vrstnikih ...«. Seveda pa naj bi starši poučili mlade »o telesnih in psiholoških značilnostih drugega spola«. Dokument poudarja, da morajo starši poučiti svoje otroke »o vrednostih krščanske zmernosti, o dostojnem oblačenju, o potrebni avtonomnosti glede mode«. Morda bi se ob tej točki krščanski starši morali še posebej zamisliti.

Ob polnoletnosti otrok se odgovornost staršev konča. »Ob spoštovanju otroku pripadajoče in potrebne samostojnosti, bodo starši vedno predstavljali neko oporo za otroke, tako z nasveti, kot z zgledom ...«

Še posebej pa dokument poudarja, da pri spolni vzgoji »nikdar ne smemo kršiti osebne sramežljivosti ali občutljivosti za zasebnost«.

Glej tudi:

Bogdan Žorž: *Razvajenost, rak sodobne vzgoje*,
Mohorjeva, Celje 2002

Zakon kot zakrament

Zakrament

Zakramenti so sad Kristusovega odrešenja – Bog ljubi človeka. Po zakramentih prihaja k nam Kristus, da nam pomaga, nas posvečuje in vodi k sebi. Zakramenti so vidna znamenja nevidne Božje ljubezni. Ob pomembnih trenutkih človekovega življenja se Bog skloni k človeku.

Razlaga sedmih zakramentov

Glej tudi: okrožnica papeža Benedikta XVI. »O evharistiji«.

Cerkveno se poročiti pomeni:

- Odločiti se pred Bogom in podariti svojo ljubezen za vse življenje.
- Kristusa povabiti v svoj zakon.
- Stalno je prisotna zavest Božje bližine, ki prinaša varnost, sproščenost, veselje.
- Božja prisotnost je tudi varuh zakonske zvestobe.

Bistvo zakramentalnosti zakona

Zakon kot znamenje Kristusa

Sv. Pavel primerja ljubezen med možem in ženo z ljubeznijo Kristusa do Cerkve (Ef 5,25). Kot je Kristus Cerkvi zvest in se od nje ne loči, kljub človeški grešnosti, daje po zakramentu tudi zakoncema moč, da si odpuščata in začneta znova, če sta do njega odprta. Ljubezen je tudi rodovitna, ker prava ljubezen po Kristuso-

vem zgledu ni nikdar zaprta v svoj ozki krog.

Iz povedanega sledi, da ima zakramentalni zakon naslednje značilnosti:– zvestoba,– nerazvezanost,– odprtost rodovitnosti.

Zakon kot zakrament Cerkve

Drugi vatikanski koncil govori o zakonu in družini kot o »domači Cerkvi« (C 11). Zakonca nista le neka oblika Cerkve, ampak aktivno prispevata k izgradnji Cerkve.

Zakonca imata svojo poklicanost in službo in prispevata k notranji in zunanji rasti Cerkve, ko sprejemata in vzgajata otroke, ki so jima podarjeni.

S krščanskim življenjem postajajo člani družine žive celice Cerkve. Krščansko življenje zakoncev je pričevanje v današnjem svetu in s tem njihov prvenstveni apostolat oziroma nova evangelizacija.

Zakon kot zakrament prihodnjega življenja

Zakon ni zadnja, ampak predzadnja vrednota, ker pripada temu svetu, ki bo prešel. »Ob vstajenju se namreč ne bodo ženili in ne možile ...« (Mt 22,29). Zakonci, ki od sozakonca preveč pričakujejo, bodo razočarani. Noben zakonec ne more drugemu podariti »nebes«. Le kjer je Bog povsem Bog, je tudi človek lahko povsem človek.

Krščansko oznanilo

Holandski katekizem za odrasle, Maribor 1971

Zakon v stari zavezi

Eden najstarejših in najbolj nenavadnih tekstov o tem je Visoka pesem, ki v jedru sega nazaj prav v zgodnjo kraljevsko dobo. Sproščeno in v razkošni erotični govorici opeva ljubezen dveh mladih ljudi. Zakaj so jo sprejeli v število svetih knjig? Nekateri domnevajo, da je sodila med sveta besedila, še preden je doživela globljo pomensko razlago: da opisuje ljubezen med Jehovo in Izraelom. Sprejeli so jo lahko zato, ker opisuje ljubezen kot človeško resničnost, ne kot motno udeležnost pri kultih bogov in boginj rodovitnosti (Baal in Astarte). Da bi razodela smisel erotike, je morala biti najprej osvobodjena svoje nejasne poganške posvečenosti. Morala se je pokazati kot stvariteljski dar Boga, torej kot človeška in zemeljska. Videli bomo še, da se prav v tem razodeva božansko.

Poročila o stvarjenju dihajo istega duha. Geneza 1 poudarja predvsem rodovitnost: »moža in ženo ju je ustvaril ... Plodita se in množita!« Geneza 2, starejše poglavje, poudarja ljubezen – prvo srečanje po prebujenju moža! – in enakopravnost moža in žene. Popolnoma enaka v tej pripovedi si mož in žena seveda še nista. Pačpa se že daje prednost enoženstvu. Čeprav to v starem testamentu še ni bilo zapovedano, je v njem pogosto imelo prednost.

Pripoved o tem, kako je Eva nastala iz Adamovega rebra, seveda ni nikakršen zgodovinski opis. Nakazati hoče, da je žena iste narave kot mož in z njim izenačena. Arabec še danes lahko reče o svojem prijatelju, da je »njegovo rebro«.

V Genezi 3, zgodbi o grehu in kazni, govori biblija poleg tega o tragiki, ki jo more prinesiti zakon, in sicer v zvezi s človekovo grešnostjo nasploh. Žena se kaže tu tudi kot zapeljivka, mož kot tiran. Toda zgodba kaže tudi zaupanje, da bo Bog odrešilno posegel vmes (varujoča oblačila, obljuba zmage nad kačo).

Pri prerokih in v predelavi Visoke pesmi je zakon prikazan kot prisodobna za ljubezen med Jehovo in njegovim ljudstvom. To je pač značilno za spoštovanje dobrega zakona v Izraelu. In o kolikšni rahločutnosti priča tole določilo v postavi: »Če se je kdo pred kratkim oženil, naj ne hodi na vojsko in naj se mu ne nalaga nikakršno opravilo; prost naj bo eno leto za vso hišo in naj razveseljuje ženo, s katero se je poročil.« (5 Mojz 24,5)

Zakon v novi zavezi

Dejstvo, da Gospod ni bil poročen, ne pomeni, da bi bil zakon zaničeval. Prav nasprotno je res. Ko so ga farizeji vprašali, ali sme kdo zavreči svojo ženo, jih je napotil na prvotni božji namen, ki je razjasnjen že v zgodbi o stvarjenju, in dodal: »Kar je torej Bog združil, tega naj človek ne loči.« (Mr 10,9) In: »Kdor koli se od svoje žene loči in se oženi z drugo, prešuštvuje z njo; in ako se žena, ki se je ločila od svojega moža, omoži z drugim, prešuštvuje.« (Mr 10,11–12) S tem označuje Jezus zvezo za neomajno. Človek se podari človeku. Tako zares je treba to jemati. In s tem ne misli samo na zunanost. Misli na celega človeka, tudi na njegovo notranjost. Cel človek naj pripada drugemu. Zato lahko Jezus tudi reče: »Slišali ste, da je bilo rečeno starim: Ne prešuštvuj. Jaz pa pravim: Vsak, kdor gleda žensko, da jo poželi, je že prešuštoval z njo v svojem srcu.« (Mt 5, 27–28) Jezusu gre za to, da bi dal ljubezni njeno največjo in najbolj trajno možnost.

V novi zavezi govorijo o zakonu še druga besedila. Pavlovo pismo Efežanom ga ne primerja z ničemer manjšim kot z ljubeznijo Kristusa do njegove

Cerkve. S krepkimi besedami govori o združenosti v zakonu: »Tako so tudi možje dolžni svoje žene ljubiti kot svoja telesa. Kdor ljubi svojo ženo, ljubi sebe. Kajti še nikoli nihče ni svojega telesa sovražil, marveč ga hrani in neguje, kakor Kristus Cerkev.« (Ef 5, 28–29) Kakor Kristus Cerkev! Da bi Pavla prav razumeli, bi morali v tem poglavju (ki je berilo poročne maše) besedo »tako – kot« vsakokrat rdeče podčrtati. Gre za isto primerjavo, ki jo uporabljajo preroki, kadar primerjajo Jahvetovo ljubezen do Izraela z zakonom: toda tukaj je primera postala z Jezusovo človešnostjo še dosti ustrežnejša. Poleg tega je bistveno poglobljena in obogatena s tem, da je obrnjena. Ne pravi: Jezusova ljubezen do Cerkve je kot zakon. Ne, temveč pravi: zakon je kot enotnost Jezusa z njegovo Cerkvijo. To dajanje in sprejemanje med Kristusom in človeštvom, ta božanska ljubezen je tu bistvena. Zakon pa je tako poln božanske moči, da ga smemo primerjati s tem. In če nato pomislimo, da je Kristusova ljubezen do človeštva sama spet odsev ljubezni med Očetom in Sinom – »Kakor je mene ljubil Oče, sem tudi jaz vas ljubil« (Jan 15,9) – tedaj razumemo, zakaj dajanje in sprejemanje v zakonu predstavlja in odseva ljubezen v Bogu. Ustvarjalni dar zakona daje slutiti nekaj o neizmerljivi globini v božjem načinu dajanja in ljubezni, o predanosti in izpolnjenosti v drugem. Mladoporočenci, ki v medenih tednih uporabljajo besedo »božansko«, imajo v najglobljem pomenu besede prav.

Ali naj to pomeni, da je zakon edina mogoča oblika, da se udeležujemo skrivnosti božje ljubezni? Ne, udeležuje se je vsa ljubezen in dobrota med ljudmi, vse dajanje in sprejemanje, in to tem bolj, čim bolj je podobno ljubezni, katere nas je učil Kristus in nam jo izročil po svojem Duhu: ljubiti Boga z vsem našim bitjem in bližnjega kot samega sebe. Ljubezen torej kljub razočaranju; zvestoba kljub človeški nemoči, ki se izraža v tem, da drug drugemu ne »pridemo blizu«, da veselje ni polno, ljubezen ni dovolj izpolnjena. Zvestoba in ljubezen končno tudi tam, kjer se to človeško ne zdi več smiselno, kot je bil tudi Jezusov križ človeško brez upanja in je vendar prinesel odrešenje in dobroto. Šele po tej veri je zakon resnični odsvit Kristusove ljubezni do njegove Cerkve. Šele to je »poročenost v Gospodu« (1 Kor 7,39). Z njim zakon ni krčevita prigoda dveh osamljenih ljudi. On je pri njima.

Jezus ne obljublja samo človeške sreče v lahkotnosti in veselju. On tudi zahteva, naj ljubezen pozablja nase, naj bo bolj pripravljena na dajanje kot na sprejemanje. »Bolje je dajati kakor prejemati« (Apd 20,35), je rekel. Toda tega ni samo zahteval; po svojem Duhu, ki je v nas, nam podarja tudi mož-

nost za to. In pri tem nam oznanja, da ima vsak neuspeh, vsako razočaranje, vsako trpljenje smisel kot korak k polni, tudi človeško izpolnjujoči ljubezenski sreči pri Bogu. Križ v dnevni sobi ni nikakršen okras. Pomeni, da v bistvu ni nič brezupno, kjer skušamo ljubiti.

Pomeni tudi, da absolutna neločljivost zakona tudi tedaj, kadar se zdi v človeško brezupnih primerih nesmiselna, kljub temu ohranja svoj najgloblji pomen kot udeleženosť v Kristusovi ljubezni vse tja do križa. Ker Jezus človeštva in Cerkve ni pustil na cedilu, ko so ga pribili na križ, obdrži vsak zakon »v Gospodu« nerazdružljivost Kristusove povezanosti s Cerkvijo, tudi če postane križanje.

Jezusova pričujočnost v vernem zakonu pa ne pomeni, da tam ne bi moglo biti nikakršnih nasprotujočih si značajev, napak pri izbiri druga, težav z otroki, nervoznosti, dolgočasja, bolezni, da, nujne in trajne ločitve. Pač pa pomeni, da je za vernika zmerom tukaj ta Tretji: Kristus, ki krepča, tolaži, daje upanje in spominja, da je večja sreča dajati kot sprejemati. Kdor se v dobrih dneh da navdihniti temu duhu, bo v slabih dneh lahko živel od tega upanja.

Da mora v krščanskem zakonu imeti svoje mesto križ, ne smemo narobe razumeti v tem pomenu, naj bi se zato brez boja vdajali trpljenju in neuspehu. Ne, z vsemi močmi se moramo truditi, da bi ustvarili in ohranili srečno družino. Pomeni samo, da ima lahko tudi neuspeh in nesreča, ki zadene kak zakon, še globok pomen, kot križ Gospodov.

S takim gledanjem in s to zahtevo je Kristus v teku zgodovine zakon očitno povzdignil. V stoletja dolgem procesu je rešil človeško ljubezen. Učil je moža in ženo, naj drug v drugem spoštujeta, kar imata posebnega. Odtegnil je ljubezen nebrzdanim silam spolnosti, hkrati pa nam je odprl oči za svetost spolnosti, kljub nagnjenjem k puritanstvu, ki se zmerom znova pojavljajo.

Antropološkoteološke razsežnosti spolnosti in zakona

Jože Pucelj

Doživetje edinosti v različnosti

S slikovito prisodobno, da je Bog naredil ženo iz Adamovega rebra, hoče Sveto pismo naznačiti, kako spolnost omogoča tisto najgloblje osebno srečanje med možem in ženo, ko oba zakonca postaneta eno telo (1 Mz 2,24). Čeprav sta zakonca v mnogočem različna, se po takem srečanju vedno bolj

stapljata v eno. Ljubezen med možem in ženo sv. Pavel primerja z ljubeznijo Kristusa do Cerkve (prim. Ef 5,25). Mož in žena naj bi se zavedala, da v zakonski skupnosti nista sama, ampak ju povezuje križani in vstali Kristus. Daje jima moč, da se vedno znova spuščata v avanturo zveste, odpuščajoče in darujoče ljubezni. V tem smislu je razumljiva zvestoba in neločljivost zakona. Prav ljubezen v zakonu se želi uresničiti v otrocih kot izrazu trajne edinstva med zakoncema. Sveto pismo govori o rodovitnosti, kjer sta mož in žena sodelavca Boga Stvarnika (1 Mz 1,28).

Izkustvo minljivosti

V pismu Korinčanom piše sv. Pavel: »To pa vam povem, bratje, čas je kratek. Odslej naj bodo tisti, ki imajo žene, kakor da jih ne bi imeli, tisti, ki jočejo, kakor da bi ne jokali ... zakaj podoba tega sveta je minljiva.« (1 Kor 7,29) Ker kristijan upa v odrešenje, ki presega človeško zgodovino, ve, da so vse zemeljske vrednote, tudi spolno doživetje, v sebi omejene in minljive. Spolnost s tem ni razvrednotena, ampak postavljena na pravo mesto. Poročeni si morajo priznati, da svojega zakonca ne morejo popolnoma osrečiti. V spolnih doživetjih ne gledajo viška sreče, ampak slutnjo in simbol večne sreče. Ta zavest pa ju v medsebojnih odnosih sprošča in osvobaja raznih klišejev.

Duhovnost

Če zakonca nočeta, da bi ostal zakrament zakona »zmrznjen«, morata poskrbeti za zdravo duhovno življenje:

- **molitev:** osebna, skupna, družinska,
- **zakramenti:** spoved, sv. maše, posvečevanje nedelje in praznikov,
- **rast v veri:** duhovne vaje, zakonske skupine, verski tisk, izobraževanje ...
- **sodelovanje z župnijo** (tudi finančno) v mejah zmožnosti, Karitas ...

Nekaj praktičnih napotkov pred poroko

Za cerkveno poroko se prijavimo običajno pri župniku, kjer stanuje nevesta.

Dokumenti: Kdor ni krščen v župniji, kjer živi, naj si v svoji krstni župniji oskrbi krstni in samski list, ki ne sme biti star več kot tri mesece.

Pogovor z župnikom ob prijavi poroke (župnika je potrebno obiskati vsaj nekaj tednov pred poroko):

- kdaj bo poroka,
- kje bo poroka (redno v župniji, če ni posebnih razlogov),
- pogovor o oklicih in poročnem obredu (predavatelj naj ga razloži!),
- zapisnik.

Zaročenca naj opravita spoved pred poroko, ki naj ne bo zgolj formalnost.

Fantovščina oziroma dekliščina naj bo v mejah dobrega okusa in spodobnosti! Norčevanje iz verskih simbolov za kulturnega človeka ni primerno!

2.5 Zdravnik na tečaju priprave na zakon

Načela

Gre za pripravo na cerkveni zakon, zato se mora to odražati tudi v zdravnikovem predavanju, predvsem v vsebini. Predavanje naj vsebuje etični, medicinski in sociološki vidik zakonskega življenja.

Zdravnik ostane zdravnik, govori torej kot zdravnik in ne kot duhovnik. V ospredju njegovega predavanja je torej medicina in ne teologija. Hkrati pa govori v okviru katoliške cerkve, torej upošteva tudi njen moralni nauk in ne more govoriti v nasprotju z njim; tudi, če bi se morda osebno s kakim vidikom ne strinjal, ga naj upošteva in ne govori proti njemu. V skrajnem primeru naj bo o takem vprašanju raje tiho (mora pa ga zato v naslednjem predavanju/srečanju z zaročenci dodatno ovrednotiti duhovnik).

Zdravnikovo predavanje bo imelo veliko vrednost, če mu bo dal tudi osebno noto (npr. kako sta onadva z ženo uspela živeti v skladu z naravo ženinega telesa po eni od naravnih metod, kako sta sprejela nenačrtovanega tretjega ali četrtega otroka ipd). Vsak zdravnik ima v okviru, ki mu ga s tem konceptom priporočamo, hkrati dovolj svobode, da poudari kak vidik, ki mu je bližje, ki je bližje njegovi stroki ali njegovi osebni življenjski izkušnji.

Vsebina

Trojnost ljubezni

Začnemo s trojnostjo ljubezni: čustveno, duhovno in telesno. Te tri komponente se morajo medsebojno prepletati in dopolnjevati. Govorimo o »ljubezenskospolnem odnosu« (ne uporabljamo izraza »spolni odnos«, saj v tem dogajanju med možem in ženo nikoli ne sme iti le za telesni ampak tudi za čustveni odnos).

Pomen ljubezensko spolnega odnosa

– izražanje ljubezni z medsebojno telesno podaritvijo,

- neločljivo povezana z gornjo pa je tudi vloga darovanja novega življenja.

Plodnost

- spolna identiteta moža in žene na biološki in psihološki ravni (diasi ob katerih govorimo o vplivu hormonov na celotni organizem, vplivu psihe na hormone in hormonov na psiho);
- menstruacijski cikel: shematski prikaz dogajanja na različnih ravneh (lahko shema iz zgibanke Načrtovanje družine in naravne metode);
- maternični vrat (pomen sluzi);
- pomen rednih ginekoloških pregledov/brisa za preprečevanje raka na vratu maternice.

Spočetje in razvoj otroka

Ker imamo izvrsten film, »Človeško življenje« in, ker ta film na ljubljanskem tečaju zaročenci zelo dobro sprejemajo, namesto diasov o spočetju in razvoju otroka raje pokažemo ta film (traja cca. 30 min.). Lahko pa iz knjige »Ein Kind« (ali podobne knjige) pripravimo kakih deset do petnajst diasov (eden od njih bi moral vzporedno kazati fotografijo in ultrazvočno sliko otroka istega časovnega obdobja; to je mladim zelo blizu, ker v nosečnosti vsi dobijo ultrazvočno sliko svojega otroka).

Nosečnost

- česa se mora žena izogibati v nosečnosti (alkohol, cigarete, zdravila, mamila, sevanje, težji telesni napor),
- omeniti možnost spontanega splava,
- presejalni testi v nosečnosti, amniocenteza, biopsija horionskih resic – riziko in smisel testov, katerih končni cilj je splaviti otroka (če je npr. mongoloid ...),
- čim manjša odsotnost moža od doma v času nosečnosti.

Porod

- prisotnost moža pri porodu in prvih 710 dni po prihodu matere in otroka domov,

- pomen dojenja za psihosocialni razvoj in zdravje otroka.

Koliko otrok?

- demografski vidik (2,15 je minimum, kar pomeni družino s tremi otroki),
- Kaj pa, če otrok ne bo? Pogostnost neplodnosti. Čimprejšnji pregledi (niso več mladi!). Obojestranska neplodnost – oba na preglede. Uspešnost zdravljenj neplodnosti. Problematičnost »zdravljenja« z umetnim oplojevanjem IVF.

Načrtovanje družine in odgovorno starševstvo

Načrtujemo število otrok in razmake med porodi; tudi približni čas rojstva otroka.

Odgovorno starševstvo zahteva, da zakonca priznavata svoje dolžnosti do Boga, da samih sebe, do družine in do družbe, in to po pravilni lestvici vrednot (papež Pavel VI v encikliki »Humanae vitae«).

Metode načrtovanja družine

Le malo parov se še prepušča Božji volji in bi po načelu: »Otrok naj bo toliko, kolikor jih bo Bog dal«, torej po načinu naših babic, imelo pet ali več otrok. Če tega niso pripravljeni narediti, morajo rojstva načrtovati. Ponujanje »zaščite« ženi pomeni odvrčanje od nosečnosti, saj ta vendar ni nevarna, da bi se bilo treba pred tem »zaščititi«.

Ali naj načrtuje rojstva le žena ali naj mož pri tem kaj sodeluje, soodgovarja? Večina kontracepcije je namreč namenjena ženi, ki s tem prevzame nanjo odgovornost za uspešnost metode in teže možnih zdravstvenih posledic. Sodelovanje moža zagotavljata le simptotermalna in Billingsova metoda (Kondom ni dovolj zanesljiv! Poleg tega še laž, da štiti pred AIDSom). Sodelovanje na najbolj intimnem področju zakonskega življenja zagotavlja dodatno kakovost sožitja med možem in ženo. Žena, ki živi z eno od teh dveh metod, bistveno bolje

pozna svoje telo, svoj menstruacijski cikel, kar prinaša boljše zdravstveno stanje, tudi boljše »reproduktivno« zdravje.

Temeljna načela simptotermalne in Billingsove metode, ob nekaj diapozitivih in z napotilom k inštrukcijam v okviru Betanije ali Gibanja za življenje.

Kratko pojasnilo o kontracepcijski ponudbi ginekologov; tveganja, resnica o načinu delovanja.

Otroci so dar. Pari, ki otroke načrtujejo z naravnimi metodami, bodo sprejeli tudi nenačrtovanega otroka. Pari na kontracepciji znajo iti po poti splava!!

Splav je povsem nesprejemljivo dejanje, ni oblika načrtovanja družine. Ni prekinitev nosečnosti, ampak smrt otroka. Ni zdravstveno neškodljivo dejanje, saj pušča tako organske kot psihične posledice.

Naše matere so nam življenje darovale, bomo tudi mi (še) veliko dušni do življenj naših otrok (in vnukov!)?

Priporočena literatura

Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti, Družina, Ljubljana, 2001, CD 93.

Priprava na zakon, CD 71.

Papež Benedikt XVI., Okrožnica Bog je ljubezen, CD 112.

Papež Benedikt XVI., Evharistija - Zakrament Ljubezni, CD 115.

Billings E., Westmore A., Načrtovanje družine z ovulacijsko metodo, Mohorjeva družba Celje, 1988.

Chapman G., Pet jezikov ljubezni, Založba Tuma, Ljubljana, 1998.

Coleman W., Pred poroko, Mohorjeva družba Celje, 2001.

Coloroso B., Otroci so tega vredni, Tangram, Ljubljana, 1997.

Čepar D., Za družino in življenje, Družina, Ljubljana, 1999.

Danneels G., Bog v življenju družine, Salve, Ljubljana, 1998.

Don Pierino Gelmini, Tako preprosto za družine, Družina, Ljubljana, 2000.

Gostečnik C. OFM, Ne grenite svojih otrok, Brat Frančišek in Frančiškanski družinski center, Ljubljana, 1998.

Gostečnik C. OFM, Srečal sem svojo družino, Brat Frančišek in Frančiškanski družinski center, Ljubljana, 1999.

Gostečnik C. OFM, Srečal sem svojo družino II, Brat Frančišek in Frančiškanski družinski center, Ljubljana, 2003.

Gray J., Moški so drugačni, ženske tudi, Quatro-Gnosis, Ljubljana, 1994.

Hauer G., Hrepenenje po nežnosti, Župnijski urad Ljubljana Dravlje, Ljubljana, 1990.

Heinzmann J., Ljubiti je tvoj poklic, Katehetski center – Knjižice, Ljubljana, 1991.

Jogan M., Ženska, cerkev in družina, Delavska enotnost, Ljubljana, 1986.

Krščanski zakon, Župnijski uradi Ljubljana, Maribor, Kranj, 1976.

Krščanski zakon, Knjiga za poročene, Družina, Ljubljana, 2000.

Kunstelj T., Zakonska ljubezen in odgovorno starševstvo, Salve, Ljubljana, 2002.

- Kunaver J., Materinstvo – zibelka sreče, Salve, Ljubljana, 1996.
- Liss B., Uspešen zakon, Katehetski center – Knjižice, Ljubljana, 1991.
- Lukas E., Družina in smisel, Mohorjeva družba Celje, 1993.
- Musek J., Ljubezen, družina, vrednote, EDUCY, Ljubljana, 1995.
- Moeller M., Resnica se začanja v dvoje, Mohorjeva družba Celje, 1995.
- Naravno in zanesljivo, Mohorjeva družba Celje, 1998. Powell J., Zakaj se bojim ljubiti, Župnijski urad Ljubljana Dravljje, 1995.
- Powell J., Skrivnost vztrajanja v ljubezni, Župnijski urad Ljubljana Dravljje, 1995.
- Powell J., Ljubezen ne pozna pogojev, Župnijski urad Ljubljana Dravljje, 1995.
- Powell J., Zakaj se ti bojim povedati, kdo sem, Župnijski urad Ljubljana Dravljje, 2000.
- Pucelj J., Iz življenja za življenje, Odgovori na življenjska vprašanja, Ljubljana Dravljje, 2003.
- Pucelj J., Ko bi ljubezni ne imel, Pereča vprašanja iz krščanske etike, Ljubljana Dravljje, 2000.
- Slovenska škofovska konferenca, Katekizem katoliške cerkve, Družina, Ljubljana, 1993.
- Slovenska škofovska konferenca, Katekizem katoliške cerkve, Kompendij, Družina, Ljubljana, 2006.
- Stern M., Bristow S., Ljubezen je pogum, Iskanja, Ljubljana, 1998.
- Trobisch W., Napačno razumljeni moški, Župnijski urad Ljubljana Dravljje, 1988.
- Tomori M., Klic po očetu, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1989.
- Trstenjak A., O družini, Inštitut Antona Trstenjaka, Ljubljana, 1994.
- Trobisch W., Ljubezen je čustvo, ki se ga moramo učiti, Župnijski urad Ljubljana Dravljje, 1992.
- Tettamanzi D., Odgovorno starševstvo in upora-ba naravnih metod, Gibanje za življenje, Ljubljana, 1997.
- Vider V., Zakon v troje, Župnijski urad sv. Magdalena, Maribor, 1975.
- Vider V., Z očmi zakoncev, Župnijski urad sv. Magdalena, Maribor, 1979.

Vider V., Z očmi zakoncev II, Župnijski urad sv. Magdalena, Maribor, 1992.

Vider V., Oh, te tašče, Katehetski center, Ljubljana, 1995.

Vider V., Kakšna zakonca sva, Katehetski center, Ljubljana, 1991.

Vider V., Mož in žena, Ognjišče, Koper, 2000.

Vider V., Oba eno telo, samozaložba, Maribor, 1988.

Vider V., Zakonca – se poznata?, Župnijski urad sv. Magdalena, Maribor, 1980.

V dvoje, Družina, Ljubljana, 1972.

Žerovnik A., Družina vzgaja za vrednote, Katehetski center, Ljubljana, 1993.

Humphreys T., Otrok in samozavest, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2002.

Ashner L., Meyerson M., V kletki ljubezni, Učila, Tržič, 2000.

Pease A. in B., Zakaj moški lažejo in ženske jočejo, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2005.

Pease A. in B., Zakaj moški ne poslušajo in ženske ne znajo uporabljati zemljevidov, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2003.

Žorž B., Razvajenost, rak sodobne vzgoje, Mohorjeva družba Celje, 2002.

Beležke

